Η ΠΑΛΑΙΑ
ΔΙΑΘΗΚΗ,
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ·

VETVS
TESTAMENTVM,
SECVNDVM LXX.

Η ΠΑΛΑΙΑ
ΔΙΑΘΗΚΗ,
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ,
ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΔΙ' ΑΥΘΕΝΤΙΑΣ
ΞΥΣΤΟΥ Ε' ΑΚΡΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ.

VETVS
TESTAMENTVM,
SECVNDVM LXX.
ET EX AVTORITATE
SIXTI V. PONT. MAX. EDITVM.

Cum Scholiis Romanæ Editionis in ſingula capita diſtributis. Omnia de exemplari Romano fideliſſimè & ſtudioſiſſimè expreſſa.

Nunc primùm è regione textus Græci appoſita eſt Latina tranſlatio : Verſuum quoque numeri qui antea nulli erant, ad collationem Latinæ vulgatæ, in margine, quoad fieri potuit, inſcripti ſunt.

His vt corpus Bibliorum integrum Lectori conſtaret, auctarium acceſſit NOVVM TESTAMENTVM, Græcè Latinéque, ad fidem probatorum Codd. & verſionis vulgatæ.

Adjuncta ſunt capitum ſummæ, indicéſque noui locupletiſſimi, ſuis Tomis redditi. Quæ vltra ſunt, docebit ad Lectorem Epiſtola.

TOMVS PRIMVS.

LVTETIÆ PARISIORVM,
Apud CLAVDIVM SONNIVM, viâ Iacobæâ, ſub Scuto Baſilienſi & Naui Aurea.

M. DC. XXVIII.

AMPLISSIMO ET NOBILISSIMO VIRO

MATHAEO MOLE'

EQVITI, DOMINO DE LACY, CHAMPL. &c.
LVDOVICI XIII. Regis Fr. & Nau. Chriſtianiſſimi in Conſilio Sacratiori Conſiliario prudentiſſimo, & Procuratori Generali integerrimo.

OFFERIMVS tibi (vir ampliſſime) Septuaginta Interpretum translationem ab omnibus Patribus olim tantopere laudatam, tantóque conſenſu comprobatam; quam noſtris temporibus Sixti V. ſummi Pontificis autoritas & vigilantia è tenebris eruit, ſitúque & ſqualore deterſis priſtino nitori reſtituit. Hoc diuinum opus cùm plerique ſacræ antiquitatis ſtudioſi vbique quærerent, atque à Bibliopolis expoſtularent, ſed felici exemplarium diſtractione ferè nuſquam compareret; rem Eccleſiæ Catholicæ vtilem, & viris doctis gratiſſimam, nos facturos exiſtimauimus, ſi editionem alteram, verbis, ſyllabis, literis, omnibúſque apiculis priori conſentientem aggrederemur. Propoſitum noſtrum, magnis impenſis, majorique cura tandem abſoluimus, illique coronidem impoſuimus. Iactare verò audemus editionem noſtram characteris elegantia, nonnulliſque aliis in lectorum commodum prudenter excogitatis & accuratè peractis, Romana nonnihil præſtare. Vtramque qui contulerit, nihil à nobis fruſtra aut temerè jactari fatebitur.

Tantum oraculorum diuinorum ſyſtema, Synagogæ & Eccleſiæ celeberrimum monumentum in ſinum tuum meritò deponimus. Pietatem enim rebus omnibus anteponis, non ſecus ac ſi iis inſuper habitis, in id vnum incumberes, vt quàm integerrimè conſeruaretur, & latiſſimè diffunderetur. Pietatis candidatos, καὶ τῆς παλαιᾶς Christianorum ἀσκήσεως æmulos tanta beneuolentia ſuſcipis, tanta religione colis, vt ſemper Ieſum Chriſtum in illis complecti videaris. Literas literarúmque

IOANNIS
MORINI BLESENSIS,
CONGREGATIONIS ORATORII
Ieſu Chriſti, Presbyteri,

AD LECTOREM PRÆFATIO:

In qua diſſerit de autoritate lxx. Interpretum. Sixti V. P. M. editionem antiquam eſſe, & germanam illorum tranſlationem, demonſtrat: cauſas explicat propter quas ab Hebræo textu moderno tantopere diſſentit; rationémque reddit eorum quæ huic editioni in Lectorum gratiam ſuperaddita ſunt.

Verſiones Græcæ omnes aliæ ab hac editione à Iudæis aut Apoſtatis factæ ſunt. De Aquila, Theodotione, & Symmacho, eorúmque verſionum genio. Aquila & Symmachus duas ediderunt quiſque verſiones. Editionem lxx. Patres omnes Græci & Latini propheticam & canonicam cenſuerunt. Idem Iudæi antiqui & recentiores crediderunt. Tredecim mutationum quas Talmudiſtæ in editione lxx. notant, examen. Pentateuchi Samaritani deſcriptio. Textus Græcus aduerſus Talmudiſtas textúmque Hebræum aſſeritur ex codice Samaritano. Quando S. Hieronymi verſio, Italâ & antiquâ relictâ, autoritatem publicam obtinuit. Editiones omnes Græcas à Catholicis factas, demonſtratur nouas verſiones non fuiſſe, ſed textus lxx. recenſiones. Aſteriſcorum Origenis quis ſcopus. Diſſenſionem textus Græci ab Hebræo quomodo conciliet Auguſtinus. Huius diſſenſionis tres cauſæ generales. Corruptionis in textu Hebræo & Græco Iudæos Patres accuſant. Vocem à Iudæis expunctam in Samaritanis codicibus reperit Hieronymus, eandem in codice noſtro Samaritano reperimus. Hebræorum puncta Maſorethanum figmentum eſſe demonſtratur. Hiſtoria Ioab in pronuntiatione vocalium decepti ex Talmude & Hieronymo refertur. Aliter pronuntiarunt Hebræi antiqui quàm Maſorethæ. Iudæis antiquitus literæ quatuor vocales erant, Syris quinque. Iis vt plurimùm arbitraria fuit vocalium pronuntiatio. Vera multis in locis textus Hebræi lectio ex Apoſtolorum & lxx. authoritate reſtituitur. Hebræus textus vt nunc punctis ſeu vocalibus notatur & legitur, humana eſt ſcripturæ ſacræ interpretatio. Tertia cauſa diſcriminis inter textum Græcum & Hebræum, quæ literas ſpectat, in ſex ſpecies diuiditur: vnaquæque Apoſtolica autoritate comprobatur. Varia loca in Hebræo textu corrupta in vnaquaque ſpecie, caſtigantur. Vnde textus Hebræi corrumpendi facilitas. Eorum quæ huic editioni ſuperaddita ſunt, ratio redditur.

QVÆ res duæ (Chriſtiane Lector) opus aliquod commendare plurimùm poſſunt, ambæ hanc lxx. Interpretum editionem literarum ſacrarum ſtudioſis maximè commendant; Nobilitas & Vtilitas. Nobilitas animum ad ſe pellicit, pellectum ſui admiratione deuincit, & deuinctum ſuauiter paſcit. Ea eſt enim ingenij humani vis & natura vt ignis inſtar humilia & terrena fugiat, altiſſima quæque & diuina conſectetur: Vtilitatem verò quacumque exoriatur, omnes appetunt, inhiant & deperreunt. Sed hæc quæ in cæteris omnibus aut mediocria eſſe ſolent, aut opinione tantùm magna, ea hîc ſolida ſunt & ſumma. Nam ſi cauſam ſpectes, diuinis oraculis quid nobilius? ſi materiam, quid ſanctius? ſi fructum, quid vtilius? Ideo horum admiratione capti viri celeberrimi; alij in montes & deſerta, locaque ſyluis & ſaxis horrida, ſeceſſerunt, vt diuinis ſcriptis ediſcendis, memoriæque mandandis, dies noctéſque inuigilarent: alij ingentem omnis generis librorum ſupellectilem ſibi compararunt, vt his adminiculis innixi diuina hæc ſcripta commentarentur, & lucubrationibus ſuis illuſtrarent: alij, poſtquam variarum linguarum cognitionem multis ſudoribus adepti ſunt, ſeſe domum velut in ergaſtulum, plurimos annos, totam propè vitam abdiderunt; vt depoſita & abiecta rerum omnium cura, in conferendis, recenſendis, emendandis & explicandis ſacris codicibus, eorumque variis editionibus adornandis, expungendis, lucique donandis, ab omnibus negotiis feriati, toti animo & corpore verſarentur. Verùm quid opus eſt temporum memoriam replicare, vt Maiorum noſtrorum conatus egregios enarremus, meritiſque laudibus celebremus; cùm ſit nobis præ ma-

SIXTVS PAPA V.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM. Cupientes, quantum in nobis eſt, commiſſi nobis gregis ſaluti, quacunque ratione ac via proſpicere; ad paſtoralem noſtram curam pertinere vehementer arbitramur, Sacræ Scripturæ libros, quibus ſalutaris doctrina continetur, ab omnibus maculis expurgatos, integros puróſque peruulgari. Id nos in inferiori gradu conſtituti, quantum potuimus, ſtudio & diligentia noſtra præſtitimus, & in hac altiſſima ſpecula à Deo collocati, aſſiduè mentis noſtræ oculis ſpectare non deſiſtimus. Cùm itaque ſuperioribus annis piæ recordationis Gregorius Papa XIII. prædeceſſor noſter, nobis ſuggerentibus, Græcum Vetus Teſtamentum iuxta Septuaginta Interpretum editionem, qua ipſi etiam Apoſtoli nonnunquam vſi fuerunt, ad emendatiſſimorum codicum fidem expoliendum mandauerit; eius rei curâ dilecto filio noſtro, Antonio, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbytero, Cardinali Carafæ, & ad id per eum delectis eruditis aliquot viris, demandata; & iam expolitio huiuſmodi, permultis exemplaribus ex diuerſis Italiæ Bibliothecis, & præcipuè ex noſtra Vaticana diligenter collatis, maturéque examinatis, abſoluta ſit; Volumus, & ſancimus, ad Dei gloriam, & Eccleſiæ vtilitatem, vt Vetus Græcum Teſtamentum iuxta Septuaginta, ita recognitum & expolitum, ab omnibus recipiatur, ac retineatur; quò potiſſimùm ad Latinæ vulgatæ editionis, & veterum Sanctorum Patrum intelligentiam vtantur: Prohibentes, ne quis de hac noua Græca editione audeat in poſterum, vel addendo, vel demendo, quicquam immutare. Si quis autem aliter fecerit, quàm hac noſtra ſanctione comprehenſum eſt, nouerit ſe in Dei Omnipotentis, beatorúmque Apoſtolorum Petri & Pauli, indignationem incurſurum. DATVM Romæ apud Sanctum Marcum, ſub Annulo Piſcatoris. Die viij. Octobris. M. D. LXXXVI. Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

Tho. Thom. Gualterutius.

PRÆFATIONES

LATINÆ EDITIONIS ROMANÆ.

SIXTO QVINTO PONT. MAX.

ANTONIVS CARAFA CARDINALIS, Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Bibliothecarius.

SVPERIORE anno ſacroſancta LXX. Interpretum Græca Biblia ad vetuſtiſſimorum probatiſſimorúmque codicum fidem, ab eruditiſſimis viris ad id manus delectis accuratè recognita, iuſſu S^{tis} V. in lucem prodierunt

ΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΤΗΣ

ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΩΝ, ΕΝ ΤῌΔΕ Τῌ ΕΚΔΟΣΕΙ.

ORDO LIBRORVM VETERIS Teſtamenti, in hac Editione.

Primo Tomo.

Γένεσις.	Pag. 1	Geneſis.	Pag. 1
Ἔξοδος.	99	Exodus.	99
Λευιτικόν.	178	Leuiticus.	178
Ἀριθμοί.	235	Numeri.	235
Δευτερονόμιον.	308	Deuteronomium.	308
Ἰησοῦς Ναυῆ.	373	Ieſus Naue.	373
Κριταί.	419	Iudices.	419
Ῥούθ.	467	Ruth.	467
Βασιλειῶν πρώτη.	473	Regnorum primus.	473
Βασιλειῶν δευτέρα.	539	Regnorum ſecundus.	539
Βασιλειῶν τρίτη.	592	Regnorum tertius.	592
Βασιλειῶν τετάρτη.	658	Regnorum quartus.	658
Παραλειπομένων Α΄.	714	Paralipomenων primus.	714
Παραλειπομένων Β΄.	765	Paralipomenων ſecundus.	765
Ἔσδρας Α΄.	827	Eſdras primus.	827
Ἔσδρας Β΄.	853	Eſdras ſecundus.	853
Νεεμίας.	870	Neemias.	870
Τωβίτ.	894	Tobit.	894
Ἰουδίθ.	910	Iudith.	910
Ἐσθήρ.	936	Eſther.	936
Ἰώβ.	953	Iob.	953

[illegible] 689.5
[illegible] 742.2
ſyngrapha 997.47
[illegible] 991.11
[illegible] 881.1
[illegible] 871.6
ſuperbia 1006.21
ſuper 724.1 pro, contra 731.5
quaſi ſupercingens 152.16
ſuper os 710.41
ſuper indignationem 712.2
ſuper vitam ponere 1001.19
ſuper animam 216.41
ſupra 507.2
ſupra modum 364.4
[illegible] 975.2
ſuſpenſiones 51.18
ſyriaca dialectus 1006.12

T

TAbernaculum pro attio, 172.14 alio modo 1005.17
tacere malitiam 525.6
tactus 119.1 203.4 552.8
[illegible] 249.1
tanutim 874.13
tegmen 980.20
[illegible] in ſacrificio 463.5
[illegible] 550.23
teletæ 370.11 637.10
[illegible] ibid.23
[illegible] & [illegible] apud Hebræos eadem dictione ſignificantur 986.17
[illegible] 705.6
temporum mutatio vſitata in ſcriptura 366.1
ſicut tempus 492.14
tentare 426.1
tentatio pro globo latronum 96.42
tenacitas 924.6
terebinthus, pro, quercu, & ciuitate Iob 14.8 434.10 520.3
terminatio hebraica, inu
terra pro aqua 128.19
tertium, pro, tertio 456.13
tertianus 517.13
tertiarius 623.9
teſſera 448.3
teſtaceum 422.27
teſtamentum 28.5
teſtamentum ſalis 274.10 785.1
teſtamentum teſtimonii 379.5
teſtimonium 491.15 498.25 800.12
[illegible] 657.56
tetradrachmum 1016.14
thaalâ 645.33
[illegible] 531.2
thapheth 710.18
[illegible] 669.1
theca 142.18
thee, theim, theelath 635.42
thebulathoth 1007.7
theraphim 59.7 506.3
[illegible] 705.6 710.36
[illegible] 534.7
[illegible] 119.7
[illegible] 626.32
theſſebon 642.1
thibis, vel thibe 102.3
[illegible] 96.63
[illegible] 350.2
thodathâ 898.5
thronus 989.3
[illegible] 276.11
[illegible] 203.22
[illegible] 977.12
thymiama 84.2 144.10
[illegible] 525.7
[illegible] 450.15
tibia ſuper femur 455.20
timor veſter 331.3
timor Domini 955.12
titanes 548.10 590.7
titulus 59.13
[illegible] 1005.2
toparcha 79.21
torques 459.18
[illegible] pro, iam 567.2
tradere 140.16
tranſitor dicitur Hebræus, 498.23 24.12
tranſitus 580.12
[illegible] 275.6
trepidatio 667.2
triſtitiæ 128.1 ibid.12
[illegible] 517.36
[illegible] 684.12
[illegible] 1007.37
[illegible], pro inſtrumẽto ferreo 499.8
tubarum ſolemnitas 224.11
turbari 94.1
tympanizare 519.14

V.

VAnum 237.5
Vaticano librario familiare eſt geminare litteras 536.12
[illegible] 992.1
ventriloqui 216.35
venditio 542.2
venter pro corde 181.4
verba ſumẽda trãſitiuẽ 571.24.898.6
verbum 116.1 341.4 689.3
veritas 192.1
veritate 701.3
verſipellis 6.3
veſpere, & veſpera 5.7 6.6
veſtigium 81.3
veteres 541.4
via ciuitatis 618.10
videre 86.7
vigiliæ 242.2
vindicans ſanguinem 306.5
vindicare tibi 525.15
virtus 109.12 125.13 547.6
virago 5.21
viriæ 42.7
vir factus 1000.12
vir, pro vnuſquiſque 457.8 etiam de inanimatis 613.34
viſio 271.5
viſitare 517.27 543.18 682.5
vitium malum 338.15
vitrum 992.1
viuificare 198.14
vlam 51.2
[illegible] 980.15
[illegible] 993.9
vmbra mortis 988.9 991.8
vna 61.5 121.37
vngere 606.1
vocata dies 224.9
vocare 649.18
voces 116.6
votum ſuum radit 249.2
[illegible] 587.27
[illegible] 564.1
[illegible] 426.11 769.5
[illegible] 1006.12
[illegible], pro ſpe 468.5 pro facultate 498.48 pro ſtatione 501.2 à Theodotione redditur [illegible]
[illegible] 144.16
[illegible], & [illegible] 498.7
[illegible] 866.10
vrbana 282.8 416.14
[illegible] 886.6
vti ita 978.1
vulnerari 275.6

X

XEnia 554.2

Z

ZAcchon 762.8
Zacharias & Azarias confunduntur 802.9
[illegible] 465.2
[illegible] 198.15

LVTETIÆ PARISIORVM,

Apud { NICOLAVM BVON. SEBASTIANVM CHAPPELET. ANTONIVM STEPHANVM, Typographum Regium. ET CLAVDIVM SONNIVM. } viâ Iacobæâ.

M. DC. XXVIII.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA